

גליון זה י"ל לזכות ידידינו שליט"א
החפץ בעילום שמו
שיראה ברכה והצלחה בכל הענינים

דברי שי"ה

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

דבר העורך

לידידנו קוראי הגליון החשובים השלום והברכה!

מאז פורסם בגליון זה בשבוע שעבר כי בס"ד נכניס את שמות הקוראים ובני משפחתם לברכה בפני רבינו שליט"א ביום הפורים, לא חדל המחשב/הפקס/הפלאפון מלהיות "שליח מצוה" ולהכיל בקרבו מאות שמות של יהודים כאן בארץ ישראל ובפרט מאחינו הפזורים ברחבי תבל מעבר לים.

וב"ה סידרנו הכל ברשימת דפים שיהיה קל לקרוא. ואכן זכינו ב"ד אדר תשע"ז פורים דפריזים, להיות בין יחידי הסגולה שזכו ליכנס ביום הנעלה והנשגב, (כפי שציינו מרן שליט"א אינו קיבל קהל השנה בביתו כלל למעט לאחר תפילת מנחה בבית הכנסת "לדרמן" שחז"ל אמרו שהוא כיום כיפורים, וכמובן הגשנו תחילה את רשימות השמות שנשלחו על ידי קוראי הגליון "דברי שיח". מרן שליט"א הביט בשמות איזה זמן ואחר כך אמר "תמסור שיהיה ברכה והצלחה לכולם", והוספתי לבקש שיש כאן ברשימות הרבה בקשות בהרבה ענינים והיות ואני שליח שלהם אני מבקש שרבינו שליט"א יעתיר במיוחד בעבורם, והוסיף מרן שליט"א וברוך "שיהיה ברכה והצלחה לכולם אפרילען פורים".

והננו לבשר לכם כי אכן עשינו בקשתכם-שליחותכם בו ביום!!!
בתפילה ובברכה כי נזכה להתבשר מהיום אך בשורות טובות.

פשט על הפרשה

"וישלך מידי את הלוחות" (לכ"ט)

בעירובין נ"ד א' אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות אין כל אומה ולשון שולטת בהן. וקשה למה משה באמת שיבר את הלוחות. ו"ל כיון שראה שעבדו ע"ז אם אין הגוים שולטין עליהן ה' הקב"ה מכלן ח"ו אבל עכשיו שהגוים שולטין בהן זה מכפר עליהן והקב"ה שיבחו ע"ז יישר כחך ששיברת.

"שמר לך את אשר אנכי מצוך וגו'" (לח"א)

"ל משום דאמרי' בעירובין נ"ד אלמלא לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל ולכן עכשיו אחר שנשתברו הלוחות הוצרך להזהירם שמר לך שלא ישכחו, ואולי לכך שנה כאן עוד פעם כל הפרשה האמורה בפ' משפטים לפי ששלטה בהן שכחה והורה להם שצריך לחזור כמה פעמים משא"כ בתחלה ה' די בפעם א'. [ומש"כ כאן ואשריהם תכרתן ולא נזכר זה בפ' משפטים עי' בפ' הגאון מלבי"ם ז"ל דבר נחמד].

"ואחרי כן נגשו כל בני"י ויצום את כל אשר דבר ה' אתו בהר סיני ויכל משה מדבר אתם ויתן על פניו מסוה" (לח"ב)

לב, לג. הטעם שלא נתן את המסוה על פניו כשלמד אתם את התורה משום דאמרי' בכריתות ו' א' כי יתביתו קמי רבכון חזו לפומי' דרבכון שנא' והיו עיניך רואות את מוריק לכן לא ה' יכול לתת על פניו מסוה (ש"מ זה בספורנו). עי"ל משום שזה טוב לזכרון כדאמרי' בירו' ספ"ב דשקלים שרואה בעל השמועה עומד לנגדו.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ח

"ציורי דמויות"

בימים האחרונים התייחס רבינו לתופעה החדשה בה יוצא חדשים לבקרים ספרי הלכה או אגדה ותלמוד עם איורים שונים או תמונות של אותו הנושא, מהבחינה ההלכתית שבדבר.

היה זה כשאל מעונו של רבינו נכנס מחבר ידוע עם ספר הלכתי חדש, בסוף הספר צירף המחבר ציורים שונים להבנת הנושא בו עוסק הספר, רבינו שליט"א התייחס לכך ואמר כי לפני שנים רבות הוא ראה תנ"ך בהוצאת דפוס ישן, ובשער הספר יש ציור של משה רבינו ואחיו אהרן הכהן... וכן של שמואל הנביא (והוסיף כי אחד המדפיסים שהיה עם הארץ צייר שני שמואל, שמואל א' ושמואל ב'...) והוסיף כי גם בביתו יש ספר עם ציור עתיק דומה...

והוסיף: האמת היא שאף אחד - בודאי לא הצייר, יודעים בבירור כיצד היה מראה פניהם של חכמי הדורות הקודמים, אכן, אין שום איסור בדבר לצייר אותם אם הדבר מסייע ללומדים. אלא שצריך לזכור שזה לא מראה האמיתי.

כיוצא בזה אמר, כי נשאל פעם אם יש חסרון במה שהוציאו משניות מצוירים כדי להקל על הלומד, בפרט כשיש נושאים קשים של כלאים או אהלות שהציורים מאוד מאוד מקילים על הלומד, והשיב בזה שבודאי אין שום איסור ואדרבה, יש בזה מצוה של זיכוי הרבים. והזכיר כי כבר בגמרא וילנא שלנו יש בהרבה מקומות ציורים בגליון הגמרא, והראשון שבהם בעירובין דף כ' ע"ב.

ונציין דבר בעיתו, כי בספר 'אוצר פלאות התורה' בפרשתן (כי תשא עמוד תל"ט) מביא כדלח"ל: שא"ת את הגר"ה שליט"א בענין מה שמצינו בספרים ישנים ועתיקים שמצויר על שער הספר (שער בלאט) ציורים של משה רבינו ואהרן הכהן, ולפעמים יש ציורים של האבות הקדושים והנביאים, האם יש בזה זלזול בכבוד האבות והנביאים הקדושים מחמת שהציורים הם בדוים ושקריים או דלמא אין בזה חשש זלזול. והשיב בכתב בזה הלשון: "זה רק משל ואין חשש" עכ"ל, אמנם בשו"ת דבר שמואל סימן רמ"ז כותב אין דעתו נוחה מזה כלל "ואיך נערוך אותם במעשה ידינו בחפצנו כל האדם כוזב בצורות מדומות בזויות כוזבות ומשתנות כל אחד לפי העולה על דעתו, באותו פרק, באותו מקום ובאותה שעה" וכו' עכ"ד.

ויש להאריך עוד בשיטת רבינו בזה לענין ההסתכלות בזה בשבת מצד שטרי הדיוטות, וציורים שנעשו על ידי גוים או שאינם שומרי תורה ומצוות. ותן לחכם ויחכם עוד.

ושמרו בני ישראל את השבת (לא, טז)

בדיני ממצא הפנך ודבר דבר

ש. יש להסתפק האם מותר "לחפש אבידה" בשבת, דשמה הוא "עובדא דחול" (ומאידך החז"א כתב שאין גזרין "עובדא דחול" מעצמנו), וצ"ע.

ת. בגמרא מבואר שחיפש אבידה בשבת, ע"י עירובין (לט). חמרא אירכס ליה, וברש"י שם ואזיל לעיוני. (דך שיחה)

ש. יש להסתפק האם מותר להניח בשבת "סימניה" בתוך ספר, כדי שיהיה לו "תזכורת" למוצ"ש, להעתיק קטע מתוך הספר באותו מקום, דשמה י"ל דהוי "הכנה" משבת לחול [ועוד שהוא דבר האסור לעשות בשבת], וצ"ע.

ת. הכנה דלא מינכרא מותר. (שאלת רב) ש. יש להסתפק בדין "הרהור בעסקיו" שמותר, (כמבואר בשו"ע סי' ש"ז וסעי' ח) האם זהו רק כשנפלה לו מחשבה בעסקיו באקראי אז מותר, או שמותר גם "לשבת באופן קבע" ולהרהר בעסקיו, וצ"ע.

ת. ל"פ דין אפי' יושב וקובע עצמו כל היום להרהר בעסקיו שרי, רק שאין זו משנת חסידים. (נור החיים)

ש. הנה קי"ל (בסי' ש"ז ס"ק כ"ה) שמותר להכריז בשבת על "צדקה", שנחשב "חפצי שמים" המותרים בשבת.

ויש להסתפק לפי"ז, כשפוגש חבירו בשבת (ופוגשו רק בשבת), ומסופק במצב פונטות, ויש לו צד שזקוק לעזרתו, האם יהיה מותר לשואלו על "מצב פרנסתו", שאולי עי"ז יוכל "לסייעו" כשידע שמצבו דחוק, או לא. ת. אין לשאול בשבת. (שאלת רב)

ש. יש להסתפק האם מותר לתת "מתנה" בשבת, כשאפשר להשתמש בה בשבת, או לא.

ת. ודאי שאסור, ובדבר שלצורך השבת יש מחלוקת. (מר החיים)

ש. הנה המ"ב (בסי' ש"ז ס"ק ל"ג) כתב, "שמכירת עליות" בשבת בבית הכנסת יש אוסרים, ויש מתירים (וטעם המתירים שלא דומה למקח וממכר, מכיון שאין כאן "חפץ הנקנה"), ומסיים המ"ב שבמקום "שנהגו" היתר אין למחות בידם.

ויש להסתפק, האם מותר "לקנות" עליה במקום זה, שכלפי "יחיד" הקונה, אולי צריך להחמיר שלא יקנה, ורק על "הרבים" שיש להם מנהג אין למחות, וצ"ע.

ת. במקום שנהגו יש להקל. (שאלת רב) ש. אין יש לנהוג למעשה בענין "שידוכים" בשבת, שקי"ל (סי' ש"ז סעי' ו') שמותר לדבר "בשידוך הבנות" בשבת, וכיצד היא ההנהגה למעשה.

ת. כשדברו עם מרן החז"א על שידוכים בשבת, אמר לדבר אחר השבת [כשיטה המחמרת בזה]. (דעת החז"א)

ש. יש להסתפק, כיצד היא הדרך הנכונה להנצל מחשש איסור "שכר שבת", כשלוקח שכר על קריאת התורה בשבת, וצ"ע.

ת. בשנים האחרונות של אבא זצ"ל, אחד מבני היה קורא אצלו בשבת, והיה קוצץ עמו משלם על ההכנה במפורש, אף אם לא יקרא. (דך שיחה)

ש. יש להסתפק, בדין אמירה לעכ"ם בשבת, האם מותר "לרמוז" לגוי ולומר לו בלשון זה "אסור לי לבקש ממך לעשות לי

מלאכה זו", או לא. [שק"ל (סי' ש"ז ס"ק ע"ו) "שרמיזה" בלשון "ציווי" אסור, ושלא בלשון ציווי מותר, ואיך נדון רמיזה כזו, וצ"ע].

ת. יתכן דהוי כאומר ממש. (שאלת רב) ש. יש להסתפק, האם מותר לרמוז לגוי "חרש" לעשות מלאכה בשבת, רמיזה שלא בלשון ציווי, כיון שרמיזה לגוי שלא בלשון ציווי מותר, כמ"ש במ"ב (סי' ש"ז סק"ו), או דלמא שבחוש "צורת הדיבור" אליו היא ע"י "רמיזה", וחשיב דיבור ואסור, וצ"ע.

ת. מותר. (דלה ומשקה)

בדין איסור שטרי הדיוטות

ליקוט התשובות ממך שליט"א בענין "שטרי הדיוטות" נעשה (רה"ח) מספר "מנוחה שלמה" על דיני "שטרי הדיוטות"

ש. יש להסתפק האם צריך להסיר את "מדבקות המחיר" שמודבקים ע"ג מאכלים, כדי שלא יבואו לקרוא בהם בשבת, או לא.

ת. אין מקפידין. (שאלת רב) ש. יש להסתפק האם מותר לקרוא בשבת מודעות "אבל" שבלוחות מודעות, או לא.

ת. מודעות אבל לא צריך לקרוא, זה דבר של צער. (דך שיחה)

ש. יש להסתפק האם מותר לקרוא "שלטים שברחוב", שכתוב בהם "שמות" של הרחובות, או לא.

ת. רחוב זהו צורך שבת, שצריך לדעת איך ללכת. (דך שיחה)

ש. (המשך): בדין קריאת "שלטי רחוב", עדיין יש להסתפק, באופן שהוא מסתכל שלא לצורך "עכשיו", ורק מסתכל סתם "לדעת" את שם הרחוב, האם מותר, או לא.

ת. אפשר שרק קורא אסור, אבל זה הסתכלות בעלמא. (דך שיחה)

ש. יש להסתפק האם כל האיסור דקריאת שטרי הדיוטות, הוא דוקא "כשמתכוין" ורוצה לקרוא, אבל אם רואה לפניו "בדרך הליכתו" שטרי הדיוטות בלי כוונה ורצון לקרוא, מותר.

ולדוגמא אדם ההולך ברחוב, ורואה לפניו מודעה (שאסור לקרוא) "בראיה בעלמא", האם מותר, דשמה לא חל על זה שם של "קריאת" שטרי הדיוטות, וצ"ע.

ת. זה נכון, שאדם שהולך ורואה מודעה לפניו, ולא מתעכב לקרוא מותר, שבגמ' כתוב אסור לקרות, משמע דוקא כשמתכוין לקרוא. (מנוחה שלמה)

ש. יש להסתפק האם מותר לקרוא "הזמנות לחתונה" בשבת, או לא.

ת. הזמנות לחתונה זהו צורך מצוה. (דך שיחה) ש. יש להסתפק, "בהזמנה" לבר מצוה או חתונה, האם מותר לקרוא בשבת, או לא, וצ"ע.

ת. יכול להיות דנחשב לדבר מצוה, שלא יהיה קפידא ומחלוקת. (מנוחה שלמה)

ש. יש להסתפק האם מותר לקרוא "מכתב שמגיע עם פרחים" בשבת, או לא.

ת. מכתב עם פרחים, מה שעושה נחת רוח בשבת מותר. (דך שיחה)

ש. יש להסתפק, האם מותר בשבת לקרוא את "דפי הקשר" שמביאים הילדים מהגני ילדים, שיש בהם הודעות על "מסיבות" (שיהיו במשך השבוע), ואולי זה בכלל שטרי הדיוטות, שאסור לקרותם בשבת, וצ"ע.

ת. זה צורך מצוה. (תשו' לתלמיד בע"פ) ש. יש להסתפק בספרי "מתח ועלילה" (הכשרים), האם מותר לקרואם בשבת, או דהוי שטרי הדיוטות, וכספרי "מלחמות" שאסור השו"ע (סימן ש"ז ס"ז), וצ"ע.

ת. אם הספר מביא לידי תורה ויראת שמים מותר לקרוא, ואם לאו אסור. (מנוחה שלמה)

ש. יש להסתפק, כיצד יש לנהוג עם אלו "שמקריאים לילדים ספרי סיפורים", שאינם של תורה ומוסר בשבת, האם "למחות" בהם או לא.

ת. א"צ למחות באלו המקילים כרמ"א, כשהוא בלשה"ק. (תשו' לתלמיד בע"פ)

ש. יש להסתפק "בחזרה שכירות ומכירה", שהוא כמו "שטרי הדיוטות" שאסור להסתכל בו בשבת, האם נתיר "לדיין" לעיין בו בשבת, כשיעזור לו לצורך פסיקת "דין תורה" בענין חזרה כזה, או לא, וצ"ע.

ת. אם אינו נוגע לשבת אין לעיין בו. (תשו' בכנת לתלמיד)

ש. הנה קי"ל (בסי' ש"ז סעי' י"ז) שספרי "חכמות", מעיקר הדין מותר לקרות בהם בשבת [שכן נהגו להקל כשיטות המתירות], אלא "שירא שמים" ראוי להחמיר [כמ"ש המ"ב ס"ק ס"ה], לחשוש לשיטות האוסרים, אבל מעיקר הדין קי"ל שמותר.

ויש להסתפק אימתי נחשבים "ספרי חכמה" שמותרים בשבת, ואימתי אין נחשבים ספרי חכמה ואסורים, וצ"ע.

ת. כל חכמה שלא מביאה לידי מעשה (כמו ללמוד איך בני גוף האדם) מותרת, אבל חכמה שמביאה לידי מעשה ודאי אסור. (מר החיים)

ש. יש לברר מה היתה דעת החז"א על קריאת "עיתונים" בשבת (בחלק החדשות), אם מותר לקרותם, או לא. [שהמ"ב (סי' ש"ז ס"ק ס"ג) כתב ולענין קריאת "עיתון" בשבת בתשובות שבות יעקב "מיקל בזה", אבל הרבה אחרונים אוסרים מפני שיש בהם ידיעה מעניני "משה ומתן". (וכן מביא משעה"צ בשם העיב"ץ ושולחן ע"ז שיט"ם, ועוד אחרונים, שאוסרים). וצ"ע איך היתה דעת החז"א בזה.]

ת. החז"א סבר שעיתונים אסור לקרותם בשבת. (דעת החז"א)

ש. יש להסתפק בענין קריאת "עיתון" (כשר) בשבת, האם מותר או לא, והאם יש חילוק לדינא בין המשנה ברורה לחזון איש, וצ"ע.

ת. בעיתון יש שלשה חלקים: א. דברי תורה שודאי מותר. ב. דברי מסחר שודאי אסור. ג. ידיעות החדשות, שהחזון איש אסר ואחז שזה שטרי הדיוטות, והמשנה ברורה אחז שאפשר להקל, למי שסומך על הרמ"א המתיר קריאת ספורי מלחמות הכתובים בלשון הקודש, משום שבלשון יש קדושה.

אמנם דעת המשנ"ב בעצמו היא, שראוי להחמיר שלא לקרוא גם חלק הידיעות, שמא יקרא עניני מסחר, ורוב הפוסקים חלקו על הרמ"א הנ"ל.

אמנם אין למחות במי שקורא חלק החדשות לפי המשנ"ב, ולפי החז"א אסור ויש למחות. (מנוחה שלמה)

ש. יש להסתפק, האם מותר לקרוא בשבת, או לא, וצ"ע.

ת. יכול להיות דנחשב לדבר מצוה, שלא יהיה קפידא ומחלוקת. (מנוחה שלמה)

ש. יש להסתפק, האם מותר לקרוא "מכתב שמגיע עם פרחים" בשבת, או לא.

ת. מכתב עם פרחים, מה שעושה נחת רוח בשבת מותר. (דך שיחה)

ש. יש להסתפק, האם מותר בשבת לקרוא את "דפי הקשר" שמביאים הילדים מהגני ילדים, שיש בהם הודעות על "מסיבות" (שיהיו במשך השבוע), ואולי זה בכלל שטרי הדיוטות, שאסור לקרותם בשבת, וצ"ע.

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות וש"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק